

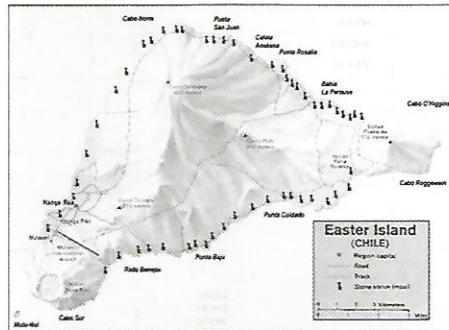
SVJETSKA POVIJEST

Marina Ninčević

RAPA NUI ILI USKRŠNJI OTOK I NJEGOVA KRATKA POVIJEST

UVOD

Uskršnji otok (Rapa Nui) je Čileanski posjed (od matične zemlje udaljen 3515 km) u Tihom Oceanu. Otok zauzima područje od 163.6 km² a na njemu živi 3791 stanovnik s najvećom koncentracijom oko glavnog grada Hanga Roa.

Slika 1. Plan otoka (Izvor: www.gochile.cl)

POVIJEST

Povijest Uskršnjeg Otoka počela je sa doseljavanjem Polinezijskog stanovništva, za koje se smatra da su došli s otoka Mangareva ili Pitcairn. Sa sobom donose tada nepoznate kulture banana, taro, slatki krumpir, šećernu trsku i dud, kao i kokoši. Njihovim doseljavanjem započinje pisana povijest otoka koja se može povezati s rekonstruiranom listom kraljeva Uskršnjeg Otoka, koja završava s događajima otprilike prije 400 godina kada se smatra da je otok naseljavala veoma razvijena i napredna civilizacija koja je dosegla svoj vrhunac.

Europljani otkrivaju otok tek 1722 (Nijemac Jakob Roggeveen). Jakob je na otoku pronašao 2000 – 3000 stanovnika, no smatra se je da je u 16./17. st. bilo čak 10000 – 15000 stanovnika. To dovodi do zaključka da je u 100 godina civilizacija naglo nazadovala zbog preiskorištavanja prirodnih resursa maloga otoka.

Godine 1877. na otoku je živjelo samo 111 stanovnika, a uzrok tako drastičnom opadanju populacije bile su razne bolesti koje su donijeli Europljani na koji otočani nisu bili otporni. Otok je anektirao Čile 1888. (Policarto Toro) te je on danas poželjno turističko odredište zbog *moaia*, ogromnih kamenih kipova koji su poredani uzduž cijele obale.

PROBLEMI I EKOLOGIJA

Prvi problem otoka je velika deforestacija, za koju znanstvenici smatraju da je uzrokovana sječom drveća za gradnju zgrada te za transport kamenih kipova, dok je drugi problem nedostatak ribe koja je preizlovljena te tako kokoši postaju jedini prehrambeni proizvod lokalnom stanovništvu.

Također su zabilježeni i neki slučajevi kanibalizma koji samo produbljuju već ionako zamršene probleme koji su maloprije navedeni.

Otok je danas posebna ekoregija nazvana Rapa Nui suptropske širokolisne šume. Danas tih šuma više nema, ali paleobotanička studija fosilnog polena pokazala je da je cijeli otok bio pošumljen zajednicom stabala, šikara i trava. Velika palma, koju povezuju sa Čileanskom vinskom palmom, bila je jedan od glavnih vrsta stabala koja je ovdje rasla. Palma je nažalost iskrčena, a otok danas prekrivaju zajednice trava.

MOAI I RONGORONGO

Moai, veliki kameni kipovi nastali su negdje između 1600. i 1730., a zadnji se sačuvani kip datira negdje u vrijeme dolaska Europljana na otočno tlo. Danas na otoku ima 887 monolitičkih kipova, za koje se često koristi izraz glave sa negroidnim crtama lica, no većina je kipova zapravo cijela tj. ostatak tijela zakopan je pod zemljom do razine vrata. Smatra se da su kipovi predstavljali spiritualnu i političku snagu poglavništva (u početku oni su bili samo skulpture, no mještani su im s vremenom dodavali magijska značenja jer su smatrali da poglavčina duša u času smrti ulazi u kip te ga oživljava što kip tada čini živom osobom koju stanovnici moraju štovati jednako kao i što su štovali preminulog poglavicu). Teško je zamisliti kako su kipovi dopremljeni na željeno mjesto jer je 95% njih nastalo u istom kamenolomu znanom kao Rano Raraku koji se od mjesta iskrcanja nalazi čak 20 do 25 kilometara. Smatra se da je većina njih prenesena pomoću posječenih drveća, užadi te uz pomoć srednje grupe ljudi od 20 (koliko ih je potrebno da se kip uspravi) do oko 40 pojedinaca (koliko ih je potrebno za prijevoz kipa). Kako je civilizacija napredovala tako su kipovi postajali sve veći. U početku se oni nisu previše razlikovali od kipova na susjednim otočjima koji su visoki do oko 1 metar. Najviši kip na otoku visok je čak 21 metar i težak 160 tona. Njihova visina stoga se pripisuje mitskim značenjima što ove kipove čini jedinstvenima na svijetu. Također se može smatrati da je visina kipova bila rezultat nadmetanja među plemenima što je dovelo do unutrašnje nestabilnosti. U jednom trenutku kipovi se više ne proizvode, a većina napravljenih je porušena što dovodi do pitanja što se je to dogodilo tj., kakve su to promjene uzrokovale prekidanje tradicije. Je li došlo do promjene filozofije, vjere...? Najvjerojatnije je da su promjenu uzrokovali veliki unutarnji sukobi što je dovelo do iseljavanja stanovništva (njima je to bio samo dodatni razlog uz probleme deforestacije i gladi), a ostatak plemena koji je odlučio ostati započinje štovati kult čovjeka ptice, jednogodišnjeg natjecanja na kojeg su išli predstavnici svih plemena. Zadatak im je bio da zarone kraj obližnje hridi Motu Nui u potrazi za ribljim jajima.

Slika 2. Moai Tongariki (Izvor:www.countries.ru)

Plivač koji bi prvi donio jaja osigurao bi nadmoć svoga plemena i njihovu kontrolu nad svim resursima tokom naredne godine. Tako su sada kipovi bili nadomješteni uklesanim likovima čovjeka i ptice u stijenu.

Rongorongo je mistični transkript pronađen na otoku koji još nije odgonetnut. 1932 Wilhelm ili Guillaume de Hevesy uočili su sličnost između ovoga teksta i onoga u Indiji uspoređujući ove znakove i one u Mohenjo-daru. Moguće je da tekst predstavlja neku vrst mirovnog ugovora no to je samo još jedna nedokazana teza.

DEMOGRAFIJA

Današnja populacija otoka iznosi oko 3791 stanovnika, za razliku od 1982 kad je na otoku bilo 1936 stanovnika. Ovaj veliki porast uzrokovalo je doseljavanje Čileanaca sa matičnog kopna no još uvijek većinu stanovništva čini pleme Rapanui koje je Polinezijskog podrijetla, čak 60%, 39% čine Čileanci europskog porijekla, a 1% čine pravi američki Čileanci. Svo stanovništvo živi u koncentraciji oko glavnog grada Hanga Roa. No nekolicina Rapanuia su migrirali sa otoka, a čak njih polovica se je preselila oko grada Santiaga u Čileu.

Gustoća naseljenosti na otoku je 23 stanovnika po km² što je uvelike prosječno ako se pogleda razlika između najveće (15000 stanovnika) i najmanje (111 stanovnika) naseljenosti na otoku

EPILOG

Civilizacija Uskršnjeg otoka jedina je civilizacija koja je preiskoristila svoja prirodna dobra što je dovelo do kolapsa, unutrašnjih nemira, sukoba, svrgavanja tradicionalnog poglavništva, te iseljavanja zbog gladi i deforestacije što se može ukratko opisati metaforom sudnjeg dana, tj. trenutak kad ljudska vrsta doseže svoj vrhunac te se umjesto daljnjeg napretka sistem urušava unutar sebe što oni s bujnijom maštom zamišljaju kao povratak na srednji vijek ili čak prahistorijsko doba razvoja čovjekove historije.

U svakom slučaju ostalo je još mnogo toga za pojasniti u svezi s otočnim tajnama što iziskuje mnoge godine napornog rada.